

Harry S. Truman és Nagy Ferenc kapcsolata*

MÁTÉ ZSOLT

PhD hallgató
Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar,
Interdiszciplináris Doktori Iskola
e-mail: zsolt.mate@hotmail.com

Rezümé: Nagy Ferenc bissei születésű, mindmáig egyetlen baranyai származású miniszterelnök élete számtalan eddig ismeretlen aspektussal bír. Az egyik ilyen, az USA egyik legismertebb elnökével, Harry S. Trumannel való kapcsolata, amely még miniszterelnökként a Fehér Házban tett látogatásához nyúlik vissza. A két kormányfő akkor kialakított személyes kapcsolata hatására Nagy Ferenc a kényszeremigrációja alatt még többször érintkezett Trumannel. A Truman Elnöki Levéltárban fennmaradt levelezés alapján Nagy Ferenc számos alkalommal kereste az amerikai elnöknel a személyes találkozás lehetőségét, és kínálta fel szolgálatait választott hazájának akkori vezetőjénél. Nagy Ferenc, bár farmerként dolgozott Herndonban, az amerikai főváros közelében, de egyáltalán nem zárkózott el a közéleti szerepvállalástól. Habár ezek a kapcsolatfelvételi kísérletek egyoldalúnak bizonyultak, 1963-ban mégis sor került egy személyes találkozóra az immáron nyugdíjas elnök, és az előadói körúton résztvevő Nagy Ferenc között.

Kulcsszavak: Nagy Ferenc, Harry S. Truman, személyes levelezés, hidegháború

The relationship between Harry S. Truman and Ferenc Nagy

Summary: Ferenc Nagy, born in Bisse, the only Hungarian Prime Minister of Baranya origin to this day, whose life has numerous aspects that were unknown so far. One such aspect is his relationship with one of the USA's most renowned presidents, Harry S. Truman. Their relationship dates back to Nagy's visit to the White House during his tenure as Prime Minister. The personal connection established between the two leaders led Ferenc Nagy to interact with Truman multiple times during his forced emigration. Based on correspondence preserved in the Truman Presidential Library, Ferenc Nagy sought opportunities for personal meetings with the American president on several occasions and offered his services to the

* A szerző ezúton szeretné kifejezni köszönetét a Nagy Ferenc Miniszterelnök Kutatócsoportnak a szakmai támogatásáért (www.nagyferenc.org). Hálával tartozom Ginelli Zoltánnak a Columbia Egyetemen digitalizált, Nagy Ferenc és Harry S. Truman közt folytatott levelezés megosztásáért. A Truman Elnöki Könyvtárban folytatott kutatásokat a Harry S. Truman Library Institute kutatási alapja támogatta 2023-ban. A jelen tanulmány a Pécs-Baranya évszázadai 8. Országos helyismereti konferencián 2023. november 10-én elhangzott előadás írott, javított, bővített változata.

leader of his adopted country. Although Ferenc Nagy worked as a farmer in Herndon, near the American capital, he embraced public engagements as well. Despite the fact that these attempts to building contacts proved to be one-sided, a personal meeting eventually took place in 1963 between the now-retired president and Ferenc Nagy, who was participating in a lecture tour.

Keywords: Ferenc Nagy, Harry S. Truman, personal letters, Cold War

* The author would like to express gratitude to the Nagy Ferenc Prime Minister Research Group for their professional support (www.nagyferenc.org). Special thanks are due to Zoltán Ginelli for sharing the digitized correspondence between Ferenc Nagy and Harry S. Truman, preserved at Columbia University. The research conducted at the Truman Presidential Library was supported by the Harry S. Truman Library Institute's research fund in 2023. This study is the written, revised, and expanded version of the presentation delivered at the 8th National Local History Conference, Centuries of Pécs-Baranya, on November 10, 2023.

Bevezetés

A bissei születésű Nagy Ferenc mindmáig hazánk egyetlen Baranya vármegyei származású miniszterelnöke. A XX. századi magyar politikatörténet egy feledésbe nem került, de a tudományos történetírás fókuszától távol eső Nagy Ferenc életútja, amelyről leginkább visszaemlékezések számoltak be, számos megválaszolatlan kérdést takar. Az emigrációban töltött évei a hazai közélet és történetírás számára talán a legkevésbé ismertek. A jelen tanulmány és idézetek formájában forrásközlés célja, hogy bemutassa Nagy Ferenc és Harry S. Truman amerikai elnök kapcsolatát. Az írásom alapját szolgáló forrásokat 2023-ban a Truman Elnöki Könyvtárban kaptam kézhez, valamint ezen iratok korábbi magyar fordítása és felhasználása számomra nem ismert. A publikáció aktualitását az adja, hogy 2024-ben volt Nagy Ferenc halálának negyvenötödik évfordulója. 2025-ben újjáépítési miniszteri és nemzetgyűlési elnöki kinevezésének nyolcvanadik évfordulója ad relevanciát a kutatásnak.

Párhuzamos életrajzi kapcsolatok

Harry S. Truman és Nagy Ferenc életútja között több hasonlóság is megfigyelhető. Az amerikai elnök 1884. május 8-án, a Missouri állambeli Lamarban látta meg a napvilágot, amely település az 1880-as népszámlálás alapján 2200 lakossal bírt.¹ A Nagy Ferenc születési évéhez (1903) legközelebbi népszámlálás alatt, 1900-ban 703 főt írtak össze Bissén.² Figyelembe véve, hogy az USA lakossága ebben az időszakban a többszöröse volt a Magyar Királyságnak, elmondható, hogy népesség szempontjából hasonló méretű településről származtak.

A családja tulajdonában tizenkét hold föld állt a falu határában, amely Bisse egyik legnagyobb birtokkal rendelkező földtulajdonosává tette Nagy Ferencet.³ Truman Naggyal szemben rendkívül mobil fiatalkort tudhatott maga mögött. Bár apai ágon földművesek voltak a szülei, mégis több alkalommal költöztek, és a jobb oktatás reményében fiatalon a nagyszüleihez került Independence városába. További különbség, hogy az amerikai elnöknek két testvére volt, illetve Truman édesapja állatkereskedő munkája mellett 1889-re 120 hold földet is vásárolt, és további 40 hold művelésében segítette az apósát.⁴ A családi háttérük abban méginkább hasonlít, hogy mindketten protestánsnak nevelkedtek. Nagy Ferenc református családba született, Truman pedig baptistába. Mindkettejük fiatalkorához hozzátartozik az is, hogy nem rendelkeztek felsőfokú oktatási végzettséggel. A mezőgazdasági háttér, családjuk alacsony iskolázottsága ellenére mindkét politikus rendkívül sikeres társadalmi mobilitást valósított meg.

A politika iránti érdeklődés mindkét életút esetében a serdülőkorhoz kapcsolódik. Truman már tizenhat évesen a Demokrata Nemzeti Konvención (Democratic National Convention) dolgozott segédként Kansas Cityben.⁵ Nagy Ferencet a politika szele Bisse első világháborús emlékművének 1923-as avatásakor csaphatta meg, mivel az avatón mindössze tizenkilenc évesen mondott beszédet számos megyei méltóság előtt, és ennek elismeréseként kezdtek napvilágot látni első közéleti

¹ Népszámlálás 1880, 238.

² Népszámlálás 1900, 90.

³ *VÖRÖS* 1995, 17.

⁴ *HAMBY* 1995, 7.

⁵ *HAMBY* 1995, 10.

írásai.⁶ Az országos politikába mindketten az 1930-as években kapcsolódtak be. Truman az első világháborút követően több választás során elnyert helyi bírói tisztségeket, de az országos áttörést az 1934-es törvényhozási választás hozta el számára: 1935-től Missouri állam szenátora lett, amely tisztségét szinte alelnökségéig ellátta. Nagy Ferenc az 1930-as években a Független Kisgazdapárt főtítkáráként kapcsolódott be az országos politikába. Habár az 1935-ös országgyűlési választáson egyéni képviselőként még vereséget szenvedett, de négy évnyi szisztematikus pártépítéssel 1939-től országgyűlési képviselővé választották.⁷

A második világháború mindkét politikus életében sorsfordítónak bizonyult. Truman országos hírnévre tett szert a közbeszédben csak Truman Bizottságnak hívtott, valójában a Nemzeti Védelmi Program Vizsgálatát Végző Szenátusi Speciális Bizottság (Senate Special Committee to Investigate the National Defense Program) nevű korrupcióellenes testület vezetőjeként. A Truman Bizottság működését még az elnöki stáb is elismerte, és Franklin D. Roosevelttel elnökkel kialakult jó kapcsolatának köszönhetően a negyedik elnöki ciklusára elnyerte az alelnökjelöltséget, majd magát a tisztséget is.⁸ 1945-ben pedig mindössze nyolcvankét alelnökként ledolgozott nap után Roosevelttel halála miatt az Amerikai Egyesült Államok harmincharmadik elnöke lett. Nagy Ferenc ezzel szemben a német megszállást követően börtönbe került, és onnan illegalitásba kényszerült.⁹ 1945-ben, már a debreceni ideiglenes Nemzetgyűlés és a kormány összetételében, később pedig a nemzetgyűlési választásokon is érvényesült a világháborús győzelmet kivívó országok akarata a Szövetséges Ellenőrző Bizottságon keresztül. Ez a magyarországi pártok (újra)szerveződésére olyan hatással volt, hogy a korábbi kormánypártok, különösen pedig a szélsőjobboldali pártok el sem indulhattak a választásokon, így elsősorban a korábbi ellenzék pártjai és az újonnan alakuló kisebb szervezetek kerülhettek a szavazólapokra. Ennek következményeként a Független Kisgazdapárt kimagasló fölényrel megnyerte a választásokat, és koalíciós kormányt alapított.¹⁰ Nagy Ferenc ennek a belpolitikai folyamatnak köszönhetően először újjáépítési miniszter lett, majd 1945 végére a Nemzetgyűlés elnöke, amit a következő másfél évben már kormányfőségre váltott.

Személyes érintkezés(ek) a hatalomban

Nagy Ferenc protokolláris okokból, illetve a párizsi béke előkészítése miatt diplomáciai vonalon is kereste a kapcsolatot az amerikai elnökkel. Az első táviratot 1945. december 8-án küldte a Fehér Házba, ebben a nemzetgyűlés elnökeként fordult Trumanhoz: *„Mélységen hálásak vagyunk Amerika hősiek fiainak, hogy áldozatvállalásukkal megmentették az európai emberek szabadságát a halálos fasizta veszedelemtől. Illetve, hogy lehetővé tették a magyar demokrácia helyreállítását és konszolidációját. A Nemzetgyűlés kéri Elnök Urat, a szabadság szerető emberek igaz barátját, hogy hirdesse a magyar nemzet elköteleződését a demokratikus világrend részeként.”*¹¹ Hasonló tartalmú, és szintén köztársasági elnöki kinevezését követően küldött táviratot Tildy Zoltán is Washingtonba 1946. február elején.¹² Nagy

⁶ VÖRÖS, 1995, 13.

⁷ VÖRÖS, 1995, 22., 24.

⁸ HAMBY, 1995, 276–278.

⁹ Nagy Ferenc 1944–1945-ös tevékenységéről lásd.: SZALÁNCZI–KISS–FARKAS 2023, 79–85

¹⁰ GYARMATI 2021, 61–62.

¹¹ Idézet: Nagy Ferenc távirata az Amerikai Egyesült Államok elnökéhez. 1945. 12. 08. OF Hungary 1.

¹² Tildy Zoltán levele az Amerikai Egyesült Államok elnökéhez, 1946. 02. 03. OF Hungary 1

Ferenc február tizenegyedikén immáron miniszterelnöki kinevezése alkalmából táviratozott Trumannak: „Magyarország miniszterelnökének kinevezésem alkalmából üdvözetemet küldöm Öexcellenciájának az erős Amerikai Egyesült Államok elnökének, amelyik [ország – M. Zs.] mindig kifejezte a szabadságért küzdő magyar emberek felé a jóakarátát. Kérem jóságos támogatását mérhetetlen befolyásával a demokratikus nemzetek közösségébe csatlakozásért irányuló törekvéseimben.”¹³

A két kormányfő útja 1946. június közepén keresztezte egymást, amikor Nagy Ferenc egy magyar kormánydelegációt vezetett az amerikai fővárosban. A találkozóra amerikai kezdeményezésre került sor.¹⁴ A delegáció tagja volt a kormányfőn túl Rákosi Mátyás, Ries István, Gyöngyösi János és szakértőként, titkárként Rác János. A delegáció 1946. június 12-én érkezett Washington D. C.-be, és az elnöki vendégházként működő Blair House-ban került elszállásolásra. A washingtoni magyar külképviseleten fogadással zárult a nap, amelyet másnap az amerikai külügyminisztérium viszonozott.¹⁵ A diplomáciai munka már a megérkezés napján elkezdődött: a magyar miniszterelnök James F. Byrnes külügyminiszterrel négyszemközt tárgyalt, azután a teljes delegáció az amerikai partnerekkel közösen ült le egyeztetni.¹⁶ Június 13-án fél tizenkettőkor került sor Truman és Nagy Ferenc személyes találkozójára a Fehér Házban. A találkozón a tolmácsolást Paul Marik biztosította.¹⁷ A magyar miniszterelnök egy szeptember negyedikén küldött csomaghoz mellékelt levelében jelezte, hogy a találkozón „melegen érdeklődött Magyarország mezőgazdasági helyzete, a magyar agrárélet és a magyar állattenyésztés kérdései felől.”¹⁸ A csomagba egy könyv és egy fényképalbum is került.¹⁹ További források alapján még a Duna nemzetközi hajózhatóságáról váltottak szót.²⁰ A találkozóról ikonikus fényképek is készültek, többek között egy, amin Truman jobbán Nagy Ferenc, balján pedig Rákosi Mátyás állt.²¹ A delegáció ellátogatott még a Capitoliumba, Arlingtonba és George Washington egykori rezidenciájába Mount Vernonba.²² A látogatás legfőbb diplomáciai célja a párizsi békeszerződés előkészítése, így például Erdély hovartartozásának és Magyarország határváltozásainak megállapítása volt. A legnagyobb sikert a gazdasági kapcsolatokban sikerült elérni, aminek köszönhetően még 1946. nyarán hazatérhetett a magyar aranykészlet.²³

A két kormányfő a hazautazásról értesítő, és a tárgyalásokat megköszönő táviratokon túlmenően is tartották a kapcsolatot. Amerikát elhagyva az alábbi üzenetet címezte Nagy Ferenc amerikai kollégájának: „Mielőtt elhagyom az Egyesült Államokat legyen szíves fejezze ki Truman elnöknek az én és kollégáim szívélyes háláját Magyarország sürgős problémáinak megértésében és a számos figyelmeséget, amit irányunkba fejezett ki. Biztosak vagyunk látogatásunk segít túllendülni a béke és a helyreállítás terén különböző álláspontunkon.”²⁴ Az államalapítás ünne-

¹³ Idézet: Nagy Ferenc távirata Harry Trumannak, 1946. 02. 09. OF Hungary 1.

¹⁴ Stanley Woodward protokolfőnök feljegyzése Matthew J. Connelly elnöki időpont titkárnak. OF Hungary 1.

¹⁵ Külügyminisztérium 406. számú sajtóközleménye, 1946. 06. 11. OF Hungary 1.

¹⁶ ROMSICS 2006, 179–180.

¹⁷ PPF Nagy Ferenc

¹⁸ Idézet: PPF Nagy Ferenc

¹⁹ Nagy Ferenc levele Harry Trumannak, 1946. 09. 04. PPF Nagy Ferenc. Truman egy 1946. november 8-i válaszlevelében fejezte ki háláját a könyvekért.

²⁰ SZŰCS 2003, 890–891.

²¹ Szerzői jogi védetség miatt itt közölni nincs mód. Az alábbi linken tekinthető meg: <https://www.trumanlibrary.gov/photograph-records/59-1133> (Letöltés dátuma 2024. február 12.)

²² Külügyminisztérium 406. számú sajtóközleménye, 1946. 06. 11. OF Hungary 1

²³ A látogatásról bővebben lásd ROMSICS 2006. 179–180. és VIDA 1978.

²⁴ Idézet: Nagy Ferenc távirata Dean Acheson külügyminiszternek, 1946. 06. 19. OF Hungary 1.

péhez kapcsolódó protokoll üdvözlő táviratban is visszautalt az akkor még alig pár hetes találkozásjukra: „*Boldog vagyok, hogy lehetőségem nyílt meggyőződni személyesen ezen értékekről Őexcellenciája személyében az Ön dicsőséges országában.*”²⁵ Nagy Ferenc 1947-es lemondásáról minden bizonnyal volt ismerete az elnöki stábnak, mivel a Magyarországgal kapcsolatos hivatalos iratok között megőriztek egy 1947. június 5-i *New York Times* és egy június 13-i *Washington Post* újságkivágást Nagy Ferenc lemondásáról és Amerikába érkezéséről. Truman a bolgár, román és magyar politikai fordulat elítélésével kapcsolatban június 14-én nyilatkozatot is adott ki.²⁶ Fennmaradt egy Trumannak címzett, de postára nem adott levél 1947 június 8-i keltezéssel, Genfből. Ebben Nagy Ferenc konkrét segítséget nem kért, csak saját szemszögéből írta le az 1947-es kommunista fordulatot Dél-Kelet-Európában. „*Ezeknek a népeknek csak a terror hatása alatt maradnak némák sérelmeik és elnyomatásuk hangzatosásával. Hiába hangzik el ébresztő szó ezekhez a népekhez, [sic!] a most már valójában leeresztett vasfüggöny nem engedi át az elnyomott népek visszhangját.*”²⁷

Egy kontinensen

Nagy Ferenc legközelebb 1952. június 9-én írt az amerikai elnöknek, hogy időpontot kérjen a Trumannal való találkozáshoz a magyarországi kommunista hatalomátvétel ötödik évfordulójának alkalmából. A Külügyminisztérium javaslatára az elnöki titkárság az elnök sűrű napirendjére hivatkozva elhárította a találkozót, de mint írták „*az Egyesült Államok kormánya és népe nem felejtette el 1947 tragikus magyarországi eseményeit...A kommunista vezetésű Magyarországra ereszkedett sötétség ellenére biztosan megvagyok győződve a magyar emberek kitartanak a szabadság és demokratikus életre törekvésük mellett. Az Államoknak jövőben is a legfontosabb, hogy folytassuk a szabadság ügyéért erőnk és egységünk fejlesztését.*”²⁸ A teljes válaszlevél tovább árnyalja a Kelet-Közép-Európával kapcsolatos demokrata törekvéseket: „*A világ szabad népeinek természetesen döntő felelősségük, hogy e törekvéseket bátorítsák és támogassák. A szabadság áldásait élvező népek nem maradhatnak közömbösek aziránt, hogy Kelet-Európa népeitől megtagadták a nemzeti függetlenséget és az emberi jogokat.*”²⁹

Truman második elnöki ciklusa végére rendkívül népszerűtlen politikussá vált, mindössze 26%-os népszerűségi indexszel.³⁰ Az 1952-es választáson nem indult újra és a Demokrata Párt súlyos vereséget szenvedett a második világháború szövetséges főparancsnoka, Dwight D. Eisenhower élén induló Republikánus Párttal szemben. Visszaköltözött Independence-be, ahol „nyugdíjas” éveit az akkor már működő Franklin D. Roosevelttel, és a hamarosan átadásra kerülő Herbert Hoover Elnöki Könyvtárak mintájára a saját elnökségét és az amerikai demokráciát bemutató könyvtár megalapítására és megépítésére fordította.³¹ Az Elnöki Könyvtárak alapítását és működtetését az 1955-ös Elnöki Könyvtárak Törvény szabályozta. Ennek értelmében az intézményt annak alapítását és épületének felépítését követően az amerikai Nemzeti Levéltárnak adományozták, amely innentől átvette az üze-

²⁵ Idézet: Nagy Ferenc távirata Harry Trumannak, 1946. 07. 04. OF Hungary 1.

²⁶ Elnöki nyilatkozat, 1947. 06. 14. OF Hungary 1.

²⁷ Idézet: Nagy Ferenc Harry Trumannak címzett, de el nem küldött levele, 1947. 07. 08. COLUMBIA Truman

²⁸ Idézet: Leirat Nagy Ferenc és Harry Truman levélváltásáról 1952. 06. 09.-1952. 06. 13. PPF Nagy Ferenc

²⁹ Idézet: Harry Truman válaszelevele Nagy Ferencnek, 1952. 06. 13. COLUMBIA Truman

³⁰ *HAMBY* 1995, 583.

³¹ *HAMBY* 1995. 629–630.

metetését, és ellátta az adott elnöki adminisztrációhoz kapcsolódó iratokkal.³² A Truman Elnöki Könyvtárat 1957. július 6-án adták át, és nemcsak a kutatóknak, látogatóknak szolgált úticélként, hanem az egykori elnök haláláig saját dolgozószobájának is helyet adott.

1955. június 20-i keltezéssel írt egy háromoldalas gépelt levelet Nagy Ferenc Trumannak, aki a négy nappal később az Egyesült Nemzetek Szervezete alapításának 10. évfordulóján tartott beszédet. A levél angol nyelvű, s célja Truman beszédében Kelet-Közép-Európa igazságtalanságának bemutatása. Nagy Ferenc a levélben az ENSZ alapokmányában lefektetett demokratikus értékekről és egyéni – és nemzeti függetlenséggel érvel.³³

Nagy Ferenc a kényszerű emigrációja alatt számos közéleti előadást tartott a világ különböző pontjain, de elsősorban az Amerikai Egyesült Államokban. Ezen előadások közül érdemes kiemelni az 1955-öst, amit a bandungi konferencián tartott, mivel személyes történetével és Magyarország helyzetével képes volt illusztrálni a szovjet kolonializmust.³⁴ Amikor 1963-ban egy előadás megtartására kérte fel a Kansas City Felsőoktatási Regionális Tanács, levelet írt Truman elnöknek, amelyben tájékoztatta arról, hogy november 4. és 6. között Kansas City térségében fog tartózkodni, és ennek apropójából időpontot kért arra, hogy vele találkozzon és megtekinthesse az elnöki könyvtárat.³⁵ Truman titkárnője válaszában jelezte, hogy amint a környékre érkezik, hívja fel Truman titkárságát és megszervezik a találkozót. A találkozóra végül 1963. november 5-én, kedden reggel háromnegyed nyolckor került sor. Rose A. Conway elnöki titkárnő mindössze annyit rögzített a találkozóra vonatkozó kapcsolatban: „Jó látogatás volt.”³⁶ 1966. február 25-én egy újabb levelet írt Nagy Ferenc Trumannak, amelyben jelezte, hogy március 9. és 11. között Kansas Cityben a Rockhurst Collegeban fog tartózkodni. Az egykori magyar miniszterelnök jelezte, hogy szívesen meglátogatná újra a volt amerikai elnököt, de erről a potenciális találkóról nem rendelkezünk egyéb információval.³⁷ Így Nagy Ferenc és Harry S. Truman egyszer találkozott biztosan hivatali idejük alatt és egy alkalommal már a közéletet aktívan nem befolyásoló politikusként.

Két ország sorsa két személy életútja tükrében

Nagy Ferenc és Harry S. Truman hazájuk huszadik századi, viharos történelmének kritikus pillanataiban voltak annak vezetői. Truman a második világháború lezárásával, az atombomba bevetésével végül az Amerikai Egyesült Államokat a hidegháború hajnalán superhatalommá tette. Ezzel szemben Nagy Ferenc a világháború romjaiból (újra)építkező Magyarország miniszterelnökeként aktív diplomáciai tevékenységet folytatott a magyar gazdaság helyreállításáért és az etnikai viszonyok tekintetében igazságosabb békeszerződés eléréséért. Személyes életútjuk több

³² A törvény szövegét angolul lásd: <https://www.archives.gov/presidential-libraries/laws/1955-act.html> (Letöltés dátuma 2024. február 12.)

³³ Nagy Ferenc levele Harry Trumannak, 1955. 06. 20. COLUMBIA Truman

³⁴ GINELLI 2024 https://ntf.hu/index.php/2024/04/05/nagy-ferenc-es-a-szovjet-gyarmatositas-az-1955-os-bandungi-konferencian/?fbclid=IwZXh0bgNhZWQCMATAAR0MJe_o9uhCtwFnSPPEnxEKclm4yYZLD_Zk-s6vEQ-0h_kJgNbhGMNd_Ts_aem_6u7h5fRIERecP3LSZWUvRw (Letöltés ideje: 2025. május 5.)

³⁵ Nagy Ferenc levele Harry Trumannak, 1963. 09. 16. POST PRESIDENTIAL

³⁶ Rose A. Conway, Harry Truman titkárnőjének levele Nagy Ferencnek, 1963. 09. 19. POST PRESIDENTIAL

³⁷ Nagy Ferenc levele Harry Trumannak, 1966. 02. 25. COLUMBIA Truman

ponton is párhuzamosságokat mutat, ami kellő alapot adhatott kettejük személyes kapcsolatának szorosabbá válásához. Nagy Ferenc azon kevés magyar miniszterelnökök egyike, akik járhattak a Fehér Házban, valamint a Trumannal rövid idő alatt kialakított személyes kapcsolatra még évtizedekkel később is hivatkozhatott. Nagy Ferenc emigrációba kényszerítésével Magyarország hónapokon belül a kékcédulás választással a baloldali, kommunista fordulattal évtizedekre visszafordíthatatlanul a Szovjetunió érdekszférájába került. Truman második elnöki ciklusa végére pedig már a koreai háborúval, a hidrogénbombával a világ egyik szuperhatalmaként határozta meg a világpolitika alakulását az évszázad második felében. Sajnos egyik kormányfő sem élhette meg a hidegháború végét. Személyes történetük és kapcsolatuk egy kevésbé ismert fejezete az amerikai-magyar kapcsolattörténetnek, holott mind diplomáciai szempontból – az aranykészet visszajuttatásával –, mind személyes szempontból – a kormányfők kétszeri találkozásával – méltó helyen áll a két ország kapcsolatának történelmében.

Irodalomjegyzék

- Népszámlálás 1900: A magyar korona országainak 1900. évi népszámlálása 1. A népesség általános leírása községenként (1902). II. Táblás kimutatások 1. A fontosabb demográfiai adatok községenként. I. Magyarország.
- Népszámlálás 1880: 1880 Census: Volume 1. Statistics of the Population of the United States. Table III. Population of Civil Divisions less Than Counties, In The Aggregate, at the Censuses of 1880 and 1870.
- VÖRÖS V.* 1995: Emlékeim Nagy Ferencről. In: Csicsery-Rónay I. (szerk): Nagy Ferenc Miniszterelnök. Visszaemlékezések, tanulmányok, cikkek. Pécs, 1995, 12–34.
- HAMBY A, L.* 1995 Man of the People. A Life of Harry S. Truman. New York-Oxford, 1995.
- SZALÁNCZI K. – KISS Z. – Farkas Á.* 2023: A bissei kisgazda, aki Magyarország miniszterelnöke lett. Nagy Ferenc (1903–1979) családtörténete és életének baranyai vonatkozásai. Pécs, 2023.
- GYARMATI GY.* 2021: A Rákosi-korszak. Rendszerváltó fordulatok évtizede Magyarországon, 1945–1956. Budapest, 2021. 3., javított kiadás
- ROMSICS I.* 2006: Az 1947-es párizsi békeszerződés. Budapest, 2006.
- SZŰCS L.* 2003: Nagy Ferenc első kormányának minisztertanácsi jegyzőkönyvei A. kötet 1946. február 5. – 1946. július 19. (Magyar Országos Levéltár kiadványai, II. Forráskiadványok 38. Budapest, 2003.
- VIDA I.* 1978: Iratok a Nagy Ferenc vezette magyar kormányküldöttség 1946. évi amerikai látogatásának történetéhez. Levéltári Közlemények 48–49 (1978) 245–281.

- HAJABÁCSNÉ DOBOS D.* 2018: A Magyar Nemzeti Bizottmány működése két ÁVH-figyelő dosszié tükrében. Napi Történelmi Forrás 2018.09.07. <https://ntf.hu/index.php/2018/09/07/a-magyar-nemzeti-bizottmany-mukodese-ket-avh-figyelo-dosszie-tukreben/>
- GECSÉNYI L.* 2015: Emigrációs útkeresések. A Magyar Nemzeti Bizottmány előtörténetéhez. Századok 6 (2015) 1487-1502.
- CHURCHILL – SLANY – HERBERT* 1948: CHURCHILL R, P. – SLANY W. – HERBERT A, F. (ed.): Foreign Relations of the United States, 1948, Eastern Europe; The Soviet Union, Volume IV. United States Government Printing Office, Washington, 1974. (Felhasznált változat: <https://history.state.gov/historicaldocuments/frus1948v04>)
- GINELLI Z.* 2024: Nagy Ferenc és a szovjet gyarmatosítás az 1955-ös bandungi konferencián. Napi Történelmi Forrás 2024.04.05. https://ntf.hu/index.php/2024/04/05/nagy-ferenc-es-a-szovjet-gyarmatositas-az-1955-os-bandungi-konferencian/?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTAAROMJe_o9uhCtwFnSPPEenxEKclm4yYZLD_Zks6vEQ-Oh_kJgNbhGM-Nd_Ts_aem_6u7h5fRIErEcP3LSZWUvRw
- KÁDÁR LYNN K.* 2006: Eckhardt Tibor amerikai évei 1941-1972. Budapest, 2006.

Levéltári iratok

- OF Hungary 1 = Harry S Truman Presidential Library Harry S. Truman Papers Official File 877. doboz - OF 226 Hungary [1 of 2]
- PPF NAGY Ferenc = Harry S Truman Presidential Library White House Central Files: President's Personal File 652. doboz - PPF 2922 Nagy, Ferenc
- OF Hungary 2 = Harry S Truman Presidential Library Harry S. Truman Papers Official File 878. doboz - OF 226 Hungary [2 of 2]
- POST PRESIDENTIAL = Harry S Truman Presidential Library Papers of Harry S. Truman Post-Presidential Papers 261. doboz General Correspondence File – Hungary
- COLUMBIA Truman = Columbia University Rare Book & Manuscript Library Ferenc Nagy Papers, 1940-1979. Series I: Cataloged Correspondence – 1. doboz. Truman, Harry S.